NÁBOTOVA VINICE

Původ materiálu
Šeráková Martina
Pořadí v lekci
20

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 51,6 - Proti tobě samému jsem zhřešil, spáchal jsem, co je zlé ve tvých očích.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Dt 8,7-14

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

-**Nábot a jeho vinice:** vinice je**dědictví po otcích**, kteří ji dostali za Jozua jako díl zaslíbené země (viz Jozue 14 – 17, srv. též Ž 16,6). Toto dědictví je viditelným svědectvím o podílu na zemi Bohem darované. Nábot tedy nejedná jako tvrdohlavý sedlák, který se odmítá vzdát kousku meze, ale jako ten, kdo si Božích darů a zaslíbení cení nad královské nabídky i totalitní hrozby. Vztah víry k dědictví, darovanému Bohem, nalézáme i ve zvěsti apoštolů (např. Sk 20,32 Ef 1,18 5, 5 1.Pt 1,4). Umožňuje vyjádřit, jak se nám dostává podílu na budoucnosti Kristem otevřené, i varovat, abychom se této budoucnosti předčasně a krátkozrace nezřekli.

-**spád příběhu** poté, co Jezábel vezme Achabův problém do svých rukou, dosvědčuje, že královnin svévolný plán vychází bez jakýchkoliv zádrhelů. Tak jak královna v dopise rozkáže (v.9b-10) se také bez námitek a bez prodlení stane (v. 12- 14). Bezproblémová realizace svévolného plánu ukazuje zvrácenost pohanského vztahu k moci: ten, kdo je "nejvýš", si může dělat co chce a nikdo mu v tom nezabrání. Takováto zvrácená moc se teď tedy*ukázala nad Izraelem* (v.7).

-**půst** byl vyhlašován v době nouze, před významnými událostmi a když bylo potřeba očistit lid od provinění. Jezábel zneužívá řádů Božího lidu – jsou jí dobré jen k tomu, aby prosadila osobní

prospěch krále.

-**falešní svědkové** – nezbytnost dvou svědků měla být ochranou proti soudní křivdě (Nu 35,30 Dt 17,6). Můžete si s dětmi připomenout, v kterých příbězích je tohoto ustanovení ještě zneužito.

-**prorokovo kázání** zazní ve chvíli, kdy se celá záležitost zdála být přivedena k úspěšnému konci. Prorok označuje viníka – krále Achaba. V jeho jménu (v.8) byl zinscenován proces s Nábotem, on je tedy vrahem. Při vyprávění menším dětem zdůrazněte, že prorok na rozdíl od jezreelských městských radních nemlčí, ale krále kritizuje**.**

-**Bůh nezasahuje uprostřed děje** – lidský plán a zlovolná inscenace už byly dovedeny do úspěšného konce. Bible netvrdí, že se vše děje za Božího řízení, pod Božím patronátem. Člověk má svobodu a prostor pro realizaci svých rozhodnutí – a také za ně nese odpovědnost. Prorocké slovo staví ovšem i krále pod autoritu Božího soudu, odkrývá zhoubnou povahu jejich rozhodnutí, motivace i důsledky. Co tedy proběhlo jako úspěšně realizovaný běžný akt mocenské svévole, představuje v prorokově pohledu těžkou vinu. (Můžete s dětmi vzpomínat, v kterém příběhu je to podobně, viz 2Sa 11-12)

-**slovo o zlu** – (v.21) neznamená, že Hospodin je odpovědný za jakékoli zlo. Biblický svědek se však odvažuje vidět konec Achabova rodu a Jezábel jako naplnění Božího soudu. Král, který chtěl svou moc i osud Izraele zajistit modlářstvím, svévolí a bezprávím, nemá budoucnost.

-**Achabova kající reakce** dosvědčuje, že prorocké slovo soudu nerýsuje před člověkem nezvratitelný osud, ale zní jako varovaná a kritická výzva.

2. ÚSKALÍ TEXTU

-**Nábot by neměl zůstat jen figurkou**, kterou nechal Bůh prostě padnout. Stojí po boku jiným biblickým likvidovaným spravedlivým, jako byl Ábel (Gn 4) či Uriáš (2 Sa 11). Platí o nich "ještě mluví, ač zemřel" (Žd 11,4). Nevydávají ovšem jen svědectví proti svým násilnickým soupeřům, mluví jejich spravedlnost, jejich zápas o věrnost, jejich porozumění Boží věci. Na příběhy takovýchto svědků vrhá nové světlo Ježíšovo "Blahoslavení pronásledovaní pro spravedlnost." Tento Nábotův příspěvek by neměl kvůli všem Achabovým a Jezábeliným hanebnostem a intrikám zaniknout.

-**nezastírat Achabovu odpovědnost**. I když ďábelský plán, jak zničit Nábota, pochází z hlavy Jezábel, zůstává hlavní odpovědnost na králi. On je ručitelem spravedlnosti a dodržování zákona Hospodinova (Dt 17,18nn). Proto také závěr kapitoly (v.25 – 26) připomíná Achabovu odpovědnost za všechno zlé, co se během jeho vlády dělo.

- nesnažte se vylíčit**intriky Jezábel** jako něco naprosto ojedinělého. Její promyšlený plán na justiční vraždu Hospodinova spravedlivého jako by byl opsán od krále Davida, když likvidoval Uriáše Chetejského, aby definitivně získal jeho manželku Batšebu (2Sa 11). Hrůznost jejího počínání je hrůznost moci, která zbožšťuje sebe sama.

3. **Metodické pokyny k obrázkům**

K tomu, aby děti mohly obrázek podle zadání dokreslit, potřebují příběh znát. Použijete ho tedy až po vyprávění. Obrázky vám ukážou, jak bylo vaše vyprávění srozumitelné. Společně si je ukažte a mluvte o nich spolu – zda se děti shodují; kdo podle nich nese z uvedených možností největší vinu za Nábotovu smrt; dovedly by je podle toho seřadit? Tento rozhovor potom můžete dál rozvést: o jaká přikázání se v příběhu tedy jedná; připomíná vám to nějaké situace z naší historie a přítomnosti, kdo na nich nese vinu?

4. POMŮCKY

- obrázek některého z nevinně odsouzených; obrázek procesu

- obrázek krále, královny, proroka

- některé momenty z vyprávění (např. dialogy Achaba a Nátana, proces, Elijášovo kázání) lze dobře zdramatizovat. Zkuste s dětmi připravit scénář, nechat je vypracovat "obžalobu", "obhajobu", prorockou řeč určenou Achabovi

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Otázka pro mladší školní věk:

Ve výkladních skříních obchodů je mnoho lákavých hraček. Jak rádi byste je měli doma! Můžete mít všechno, co se nám zalíbí? Co vám říkají rodiče, když vaše velká přání nechtějí splnit? Je něco důležitějšího než věci, které bychom chtěli?

Tuto motivaci užijte zejména, když máte skupinu menších dětí, které o závisti a dychtivosti po ne-vlastním nedokážou ještě přemýšlet abstraktně.

Otázka pro starší školní věk:

Už jste chtěli něčeho dosáhnout za každou cenu? Co to bylo? Spřádali jste plán, jak té věci dosáhnout? Překážel vám při tom nějaký člověk? Jak jste tuto překážku zvládli?

Tato motivace pomůže objasnit, jak lehce se v našem pohledu stane druhý člověk konkurentem, kterého nám není líto odstranit.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Motivace

I. Král Achab potřebuje Nábotovu vinici

II. Nábot brání vydat rodové dědictví

III. Jezábel zneužívá královskou moc

IV. Elijáš odhaluje Achabovu vinu

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk

I. Motivace

II. Král Achab stojí o Nábotovu vinici

III. Nábot odmítá vydat rodové dědictví. Motiv jeho postoje – účast na dědictví.

IV. Achabovo znechucení V. Jezábel králi předvádí, jak "správně pohansky" využít královské moci

VI. Inscenovaný proces: falešní svědkové a rozsudek nad Nábotem. Překážka je odstraněna

VII. Elijáš je poslán za Achabem se slovem soudu

VIII. Achabovo pokání

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Slyšeli jste někdy o honu na čarodějnice (film Angelika, Kladivo na čarodějnice) nebo o politických procesech v 50. letech? Procesy s čaroději a čarodějkami byly vedeny proto, aby se lidé (jejich žalobci nebo i soudci) obohatili majetkem odsouzených. V procesech s politickými vězni šlo zase o to zbavit se jinak smýšlejícího člověka. Vždycky však jistá skupina lidí chtěla odstranit nepohodlné spoluobčany, často i vynuceným přiznáním nebo na základě falešného svědectví. – Není to však nic nového, takové věci se dály i v minulosti. A také v době, kdy byl izraelským králem Achab.

II. KRÁL ACHAB STOJÍ O NÁBOTOVU VINICI

Nábot Jizreelský měl po svých předcích vinici vedle letního sídla samařského krále Achaba. Jednoho dne přišel král za Nábotem s nabídkou, že jeho vinici odkoupí. Pozemek, na kterém vinice stála, by se Achabovi hodil pro zelinářskou zahradu. Byl ochoten se s Nábotem patřičně vyrovnat. Vyměnit ten kousek půdy za jiný, nebo prostě pozemek za dobrou cenu koupit.

III. NÁBOT ODMÍTÁ VYDAT RODOVÉ DĚDICTVÍ

Asi to taky znáte. Kamarád či spolužačka má něco, co by se vám hodilo. Chcete to za něco vyměnit, ale neuspějete. On nebo ona má už své představy, jak s věcí naloží. Vyměnit za žádnou cenu nechce. Co tedy? Jak na to má člověk reagovat? Může si člověk ve své svobodě vzít, co chce? Kde je hranice naší svobody? Má pro nás Bible nějakou směrovku, jak se v této situaci zachovat? (V nějakém přikázání v desateru?)

Král Achab přichází se slušnou nabídkou. Nábot může na tom kousku země pěkně vydělat. Jenže vinice je pro něj více než jen půda, kus země. Vnímá ji jako dědictví po předcích a zároveň jako Boží dar. To je přece země, kterou nám dal Hospodin. A to se nevyměňuje ani neprodává. Za žádnou cenu. Ani kdyby to chtěl sám král.

Je v našich dějinách nějaká osoba, která stála za svým přesvědčením a hodnotami i za cenu smrti?

IV. ACHABOVO ZNECHUCENÍ A JEZÁBELIN PLÁN NA ZÍSKÁNÍ NÁBOTOVY VINICE

Král Achab nepochodil. Přišel domů a nebyla s ním řeč. Takové plány s tím pozemkem měl! Ani jíst mu nechutnalo. Všimla si toho jeho manželka Jezábel a začala vyzvídat, co se stalo. Král

Achab se jí se svým neúspěchem a znechucením svěřil. Co byste udělali na jejím místě? Víte, jak člověka utěšit, co říct?

Jezábel vzala celou věc do svých rukou. Copak nejsi král? Tobě že bude někdo odporovat? Jen to nech na mně, já ti k tomu pozemku dopomůžu. Král Achab nic nenamítal a nechal Jezábel volné pole působnosti. A ta začala rychle jednat.

Slyšeli jste někdy přísloví – účel světí prostředky? Co to znamená? Jezábel se přesně tímhle řídila. Bylo jí jedno, jakým způsobem to bude, hlavně když dostane, co chce. Jménem svého manžela poslala dopisy představitelům města, aby vyhlásili půst. Pak aby na Nábota nastrčili dva ničemníky, kteří proti němu vynesou křivé svědectví o jeho bezbožném chování v době půstu.

Víte, proč měli být ničemníci dva?

V. ZINSCENOVANÝ PROCES S NÁBOTEM A JEHO SMRT

Jak Jezábel jménem manžela rozkázala, tak se také stalo. Nábot byl křivě nařčen, falešnými svědky usvědčen a odsouzen k smrti ukamenováním! Vše šlo hladce, nikdo nic nenamítal, nikdo neprotestoval. Netrvalo dlouho a Nábot byl po smrti.

Bylo to v pořádku, že se Nábota nikdo nezastal? Mají se plnit všechny příkazy mocných, byť byly jakékoliv? Omlouvá rčení: rozkaz je rozkaz? Mohou ti, co mají moc, všechno, nebo i pro ně platí nějaká pravidla?

VI. PROROK ELIJÁŠ PŘINÁŠÍ ACHABOVI SLOVA SOUDU

Když už se zdá, že je na vše pozdě – Nábot je mrtev a Achab dostal, po čem toužil – přichází ke králi prorok Elijáš se slovem soudu. „Toto praví Hospodin: Zavraždil jsi a teď si zabíráš.“ Prorok odkrývá zhoubnou povahu činu, ukazuje na mocenskou svévoli a předpovídá, že takovéto jednání nemá budoucnost a vede do záhuby – smrti.

Neměl Bůh poslat proroka dřív? Neměl vstoupit do příběhu už předtím a Nábota zachránit? Bůh není loutkář a lidé jeho loutky. Bůh nechává člověku svobodu v jednání. Přikázáními ho směruje, jak se rozhodnout, a vede ho k odpovědnosti za jeho činy.

Prorok Eliáš nemlčí k tomu, co se stalo. Nebojí se říci pravdu do očí ani králi. Staví Achaba pod světlo Božích zákonů. I když ten zrůdný plán vyšel, i když to prošlo snadno a třeba i v tajnosti, na hrůznosti mu nic neubírá.

Svědectví těch, co zemřeli ve věci pravých hodnot, stojí proti jejich násilníkům. Stávají se ostatním příkladem. (Ábel, Hus, Palach)

VII. ACHABOVO POKÁNÍ

Myslíte, že se lidé mohou napravit? Už se vám stalo, že jste vyvedli něco nepěkného a někdo na to poukázal? Nechalo vás to chladnými, nebo se ve vás hnulo svědomí? Nezměnilo to pak následně vaše chování?

Král Achab byl postaven před pravdu o sobě a o činu, ke kterému zavdal podnět. Zhrozil se toho, co udělal, a uvědomil si svou vinu. Ta ho vedla ke změně jeho života – k pokání. Achab si změnou svého chování Boha opět získal na svou stranu a ten ho zlého konce ušetřil.

Myslíte si, že jsou také lidé bez viny, nebo každý má zač se kát? Znáte i nějakou jinou biblickou osobu, která také použila intrik, aby získala, co patřilo sousedovi, i za cenu jeho smrti a kterou pak také prorokovo slovo přivedlo k pokání? Prorocké slovo soudu nerýsuje nezvratitelný osud. Zní jako varování a záleží jen na člověku, jestli se varování naplní, nebo ne.

MODLITBA

Pane Bože, přiznáváme, že v našem srdci se občas objeví touha po věcech, které patří někomu jinému. Někdy dokonce vymýšlíme plány, jak toho dosáhnout. Ty sám vidíš do našich srdcí, čteš naše myšlenky a víš, že mnohdy nejsou zrovna čisté. Prosíme tě, ochraňuj nás, abychom se nikdy nesnížili ke špatnostem, ctili majetek, svobodu a životy druhých. Nechť pamatujeme na tvá přikázání a rozhodujeme se podle nich. A kdybychom na své cestě selhali, dej Pane, ať nás tvé Slovo vede k nápravě. Amen

7. PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- byl Nábot tvrdohlavý sedlák? Neměl se zachovat chytře a výhodně zpeněžit svůj pozemek? Víte, co bylo motivem jeho neústupnosti?

- srovnejte příběh s Ježíšovým podobenstvím o zlých vinařích: Jak dopadl Nábot? Komu je podobný Achab?

- víte, že zelenina není ve SZ vůbec příkladem "zdravé výživy"? (Najděte si Nu 11, 5 – zde stojí zelenina v protikladu k maně)

- napadlo vás, že tento příběh úzce souvisí s 9.přikázáním?

- zkuste s dětmi přijít na to, která přikázání Achab a Jezábel porušili

- víte, čemu se říká inscenovaný proces?Znáte jména obětí inscenovaných procesů z naší nedávné národní historie?

- mohli si vykonavatelé soudu s Nábotem uklidnit svědomí tím, že jednají na rozkaz krále?

- mělo násilí během tzv. združstevňování vesnice nějaké podobné rysy s přístupem Jezábel a Achaba?

- nepřišel prorok pozdě? Neměl zasáhnout spíš během procesu?

- má cenu připomínat projevy bezpráví, když už jeho obětem nemůžeme pomoci?

- víte o někom ze svého okolí, komu bylo ukřivděno a koho se nikdo nezastal?

- dějí se takové věci okolo vás, ve škole a pod. – nebo je to jen záležitost "vysoké politiky"?

Odkaz na pracovní list
20 Nábotova vinice
20 Nábotova vinice - st
Odkaz na píseň
Svítá novej den (SV316)
Odpusť, že dnes tak jako včera
Můj Pán všechny svolá ráno, až se rozední
Bůh je záštita má (SV23)
Ó Pane můj, nenech mne být
Hříchy tvý tě jednou doženou
Sem pohleď, Bože, z nebes svých (EZ418)
Cílová skupina
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 2
Biblický odkaz (kat)
1 Královská 21,1–29